



Door: Roel Kuiper, Hans Schaeffer en Klaas Koelewijn (red.)

Met bijdragen van: Almatine Leene, Stefan Paas, Jan-Matthijs van Leeuwen en Ron van der Spoel

DE KERK ALS OEFENPLAATS

PLEIDOOI VOOR EEN VERNIEUWENDE MANIER VAN KERKZIJN

WOORD VOORAF

De kerk is een oefenplaats voor het leven met God. Daar wordt een begin gemaakt met een nieuw bestaan, zoals God het bedoelt. Hoe doen we dat in onze tijd? Wat merkt de wereld daarvan? Dit boekje is een pleidooi voor een vernieuwende manier van kerkzijn. Leeft de kerk, dan vernieuwt ze voortdurend.¹ Over de achtergronden hiervan gaat dit boekje van Kerk2030.

In een eerdere publicatie hebben we de volgende zes praktijkvelden van kerkzijn beschreven:

1. Christus zien en God ontmoeten
2. Vertrouwen op de kracht van genade
3. Toegewijd en heilig leven
4. Leven uit liefde, gericht op gemeenschap
5. Nieuwe levensstijl, als goede rentmeester
6. Dienstbaarheid en leiderschap

In de periode van december 2020 tot en met mei 2021 is over elk praktijkveld een webinar gehouden dat terug te kijken is op www.kerk2030.nl. Gedurende dit traject kregen we meermaals de vraag waarom we praten over praktijken en praktijkvelden en wat een praktijk c.q. praktijkveld dan precies inhoudt. Ook werd gevraagd naar de theologische wortels.

In dit boekje willen we het verhaal van deze zes vernieuwende praktijkvelden van kerkzijn onderbouwen. Daarmee willen we duidelijk maken waar het in Kerk2030 om gaat: een eigentijdse manier van kerkzijn die past bij levens van mensen in de 21e eeuw.

Het initiatief Kerk2030 kwam in 2020 boven water na een intensief proces van bezinning, toetsing en gebed. We hebben er behoefte aan te laten zien hoe de bijbels-theologische basis er uitziet waarop we bouwen. Als we geloofspraktijken centraal maken in een aanpak, moet wel duidelijk gemaakt worden waarom we dat doen en welke grond daarvoor is.

We hopen en verwachten dat deze publicatie bijdraagt aan het feit dat meer en meer leden en leiders van lokale kerken mee gaan doen. Dat ze elkaar inspireren en stimuleren. Dat ze duurzaam reflecteren op hun praktijken van kerkzijn. Dan zullen gemeenteleden en kerkenraden hand in hand, schouder aan schouder bidden en werken aan een vernieuwende manier van kerkzijn. De kerk van Christus is nooit 'af'. Ze is pas 'af' als Jezus terugkomt. Dán is zijn koninkrijk definitief en volmaakt. Dan is zijn kerk af en vieren wij het feest van de bevrijding. Tot die tijd mogen wij hier op aarde door zijn Geest samen oefenen op een veilig plek die wij kerk noemen. Doe je mee?²

Bestuur en directie Kerk2030,

Janneke Burger-Niemeijer, lid (Enschede)

Klaas Koelewijn, directeur (Maastricht)

Roel Kuiper, lid (Amsterdam)

Jan Los, voorzitter (Harfsen)

Piet Mars, penningmeester (Leusden)

Hans Schaeffer, lid (Kampen)

Joost Smit, secretaris (Amersfoort)



INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf	3
1. Inleiding: een kerk die werkt	7
2. Vernieuwing door de Geest	8
2.1 Weer bij het begin beginnen	
2.2 Terug naar de liefde	
2.3 Liefde moet je doen in je gewone leven	
<i>Kerkvernieuwing en de geschiedenis van de kerk Door: Almatine Leene</i>	12
<i>Kerkvernieuwing en de hedendaagse cultuur Door: Stefan Paas</i>	14
3. In de kerk leer je wat liefde-doen is	17
3.1 De lokale kerk is een bronplaats	
3.2 Praktijken - samen doe je het geloof	
3.3 Praktijken van kerkzijn: bronpraktijken en deelpraktijken	
3.4 Geloofspraktijken kun je oefenen	
4. Theologische wortels	23
4.1 Geloven: weten én doen	
4.2 Kerk2030: praktijken én reflectie	
<i>Kerkvernieuwing en de wereldwijde kerk Door: Jan-Matthijs van Leeuwen</i>	28
<i>Kerkvernieuwing en de vervolgde kerk Door: Ron van der Spoel</i>	30
5. Kerk2030: praktijkvelden in de praktijk	33
In het kort: Kerk2030 is kerkzijn in de praktijk	37
Meer weten?	38
Noten	40
Literatuur	41
Meedoen	43



Omkerken

Kerk2030 wil de blik van kerken richten op de diepe betekenis van het leven in Christus' Koninkrijk. Daar begint het nieuwe leven, tastbaar en concreet. We hebben het oog op lokale kerken die onderweg zijn. Zij kunnen elkaar inspireren, versterken en bijstaan. Kerk2030 wil daarbij behulpzaam zijn. In die zin gaat het steeds om kerken. Om kerken die werken, om kerken die samenwerken en samen werken.

I. INLEIDING: EEN KERK DIE WERKT

Aanstekelijk kerkzijn, wat is dat? Een warme gemeenschap, liefde, blije mensen die samen bezig zijn omdat ze bij God horen, dat vindt iedereen mooi. Maar gek: vaak wordt er zorgelijk gesproken over de kerk. Van alles lijkt mis, er ontbreekt vuur, bezieling. Niets is minder aanstekelijk dan een kerk die klaagt, die niet uitstraalt dat ze gelooft. Een kerk floreert niet als ze slechts een uurtje per week aandacht vraagt, maar er verder niet toe doet. Wat gebeurt er als de kerk jongeren niet kan boeien en vasthouden? Wat is het voor kerk die krimpt en niet of te weinig aan zelfreflectie doet.³ Een kerk die klaagt en het daarbij laat, zal heel moeizaam kunnen vernieuwen. In de levende omgang met Christus is leven en warmte te vinden. Kan de kerk de bron van aantrekkingskracht opnieuw ontdekken?

Nieuwe en oude generaties gelovigen zijn op zoek naar een kerk die werkt, een kerk die doet wat ze zegt, een kerk die iets uitricht in levens van mensen, een plek waar God merkbaar aanwezig is. Het Evangelie is radicaal en vraagt om daden en vruchten van een levend geloof in de opgestane Heer. De wereld mag dat merken. Het Evangelie van Jezus Christus is levenwekkend, transformerend, wereldveranderend. Christus is immers Koning en Zijn Koninkrijk is dichtbij. Hij is het hoofd van de gemeente, Zijn lichaam, Hij redt ons hier en nu, en voor altijd! Christenen op aarde mogen die reddingsactie letterlijk belichamen. Zij mogen leven vanuit verbondenheid met Christus, verlost, vernieuwd en vol vreugde. Kom op kerk, sta op, laat dat zien in je woorden en daden!

De lokale kerk kan hierin veel betekenen. Zij draagt het Evangelie uit. Dat moet op vernieuwende manieren gebeuren om de harten, de werkplaatsen, de huiskamers te bereiken. Wat de lokale kerk nodig heeft is (1) een besef van urgentie voor de nood van haarzelf en van de wereld, (2) concrete doe-dingen (praktijken) die ons

helpen het christelijk leven te versterken en (3) een gemeenschap waarbinnen we hiertoe worden toegerust en bij geholpen. Dat is wat Kerk2030 concreet aan lokale kerken wil bieden. Kerk2030 wil een kerkvernieuwingsbeweging zijn die weet wat het betekent Jezus Christus te volgen als Heer van Zijn kerk. Hoe raakt Hij ons hart, hoe brengt Hij ons samen, hoe brengt Hij ons in beweging? Kerk2030 zet door Zijn Geest en Woord nieuwe, aanstekelijke ontwikkelingen in gang.

We richten ons bij Kerk2030 op lokale kerken. Dat is de omgeving waar je samen bidt, bijbelleest, luistert naar God en naar wie daar zijn als je broer en zus in de Heer: de concrete gemeenschap van gelovigen. De plek waar jij wordt opgebouwd in je geloof. We bidden dat die plek opnieuw voor je gaat leven en je in beweging zet. Geloven doe je samen en kerkzijn doe je met elkaar. Daar kun je deze vragen stellen:

- Hoe ontmoet ik God in mijn leven en wie is Hij voor mij?
- Doen we in de naam van onze Heer de goede dingen?
- Hoe ben ik een levend onderdeel van deze gemeenschap van Christus?
- Zijn we een kerk die werkt en laat zien wat God bedoelt?

Vanuit de hemel is Christus intens met ons verbonden. Hij wil dat mensen gered worden van zonde en kwaad en een nieuw leven beginnen. Hij heeft een kerk op aarde die Zijn wil mag doen. Met vallen en opstaan. En toch: bezig met de dingen van Zijn Koninkrijk. De praktijk van Christus volgen en christenzijn. Dit verhaal gaat niet over modellen van kerkzijn, alsof we over de kerk theoretiseren, we zijn bezig met kerkvernieuwing en geloven concreet en praktisch maken. We zijn bezig het nieuwe leven te ontdekken dat Christus belooft. Daarin speelt de kerk hoe dan ook een belangrijke rol.

2.VERNIEUWING DOOR DE GEEST

Als het ons om de kerk en om kerkvernieuwing gaat, is het goed erop te wijzen dat dit het werk is van Heilige Geest, de Geest van Christus. Elk huis heeft zijn bouwer. God is de bouwer van het huis, Christus is over dat huis aangesteld en wij vormen dat huis (Hebreen 3: 4-6, I Kor 3:16-17). De Heilige Geest is erbij om ons de kracht daartoe te geven. Hij geeft de gaven die nodig zijn om elkaar tot hulp en steun te zijn en er echt een huis van God van te maken. Zo is de kerk een concrete geestelijke plek waar gelovigen samen leven met deze Drie-enige God die alles geeft wat nodig is voor het tijdelijke en het eeuwige leven. De Geest brengt vernieuwing en staat ons bij in het praktisch onderhouden en versterken van ons leven met Christus en met God. Hoe wonderlijk mooi is dat?

De kerk is geen gebouw, maar een werkplaats van de Heilige Geest. Wij zetten ons in, werken mee, maar het gaat niet om ons of ons activisme. Dat zou een valkuil kunnen zijn. Alsof wij de kerk zelf maken en bouwen. Kerk2030 is begonnen na en met veel gebed en bezinning. Daarna hebben we met een circa twaalf lokale kerken deze praktijkvelden in een eerste ronde overdacht en er lessen uit getrokken. Vervolgens hebben we onze eerste boekje gepubliceerd: **Geloven doe je samen**. Daarna hebben we over elk praktijkveld een webinar gehouden. In aansluiting daarop komen we in deze publicatie tot een verdieping. Dit alles hebben we gedaan, zo was ons gebed, in de werkplaats van de Geest.

Wat bedoelen we nu precies met **praktijken** en waarom leggen we juist in een tijd van secularisatie zoveel nadruk op de praktische kant, het *doen* van het geloof? Het geloof vraagt om handelen. Je doet iets van binnen, met je hart, en je doet iets met je lichaam en je hele bestaan. Wat de Geest van binnen doet, komt ook weer naar buiten in je denken en je daden. Dat wat je zo doet, al

oefenend en biddend, bouwt je geestelijk op, brengt je dichter bij Christus. In de praktijken van het geloof wordt het geloof zichtbaar en tastbaar en zijn we verbonden met anderen. De kerk is een warme lerende gemeenschap die God en de wereld daadwerkelijk liefheeft. Daar ligt onze focus als het gaat om kerkvernieuwing.

2.1 Weer bij het begin beginnen

We hebben als hele wereld, maar ook als kerken, te maken met enorm grote uitdagingen. We doorworstelen de ene na de andere crisis. We hopen, als de coronacrisis eenmaal voorbij is, het kerkelijk leven weer op te pakken. Dan breekt een opbouwfase aan. Maar hoe staat het er eigenlijk voor?

In zekere zin fungeert deze crisis als een soort contrastvloeistof. Onze zwakke punten en ook onze kracht komen aan het licht. Er zijn prachtige initiatieven en creatieve vormen van ontmoeting en verbinding bedacht door kerken. Maar er zijn ook kerken waar veel tot stilstand kwam. Naast de digitale kerkdienst was er niet veel meer over.

Kerken schaalden hun activiteiten af, probeerden wel de gemeente betrokken te houden, maar werden onzichtbaar en zelfs irrelevant in het dagelijks leven van gemeenteleden. De warme gemeenschap was niet meer voelbaar.

Ontwikkelingen die al gaande waren worden door de coronacrisis versneld. Lauwheid en onbetrokkenheid worden ook zichtbaar. Zeker, er is soms ook sprake van onmacht en overmacht, en zeker niet altijd van onwil. Maar toch is door COVID-19 wel een concreet probleem van ons kerkzijn aan het licht gebracht. Er is een geestelijke crisis die dieper gaat dan de coronacrisis. Er is secularisatie gaande die vele kerken en gelovigen in het hart raakt.

Er is vaak wel een groot verlangen naar God en gemeenschap, maar het ontbreekt ons aan leiding, kracht, voorbeelden, energie en uithoudingsvermogen. Geleidelijk aan valt dan de urgentie van kerkzijn weg. Wat is er over van de kerk als plaats waar God mensen roept en waar het heil te vinden is? Waar wij, en alle mensen, wel moeten zijn?

Het is na deze ingrijpende periode nodig weer op te bouwen. Het is dan goed weer bij het begin te beginnen. Terug naar de God van Abramham, Isaäk en Jacob, naar God en Zijn beloften. Achter Christus aan. Je verwonderen over plekken waar God zich laat vinden. Kerk2030 wil lokale kerken helpen om deze vernieuwende kracht te herontdekken. Kerk2030 is een kerkvernieuwingsbeweging die alle accent legt op het feit dat God zelf de lokale kerk gebruikt om levens te vernieuwen en de wereld te veranderen. Bij het begin beginnen dus, dat lijkt ons in de situatie de aangewezen weg. Beginnen bij de eerste liefde, bij het doen van het geloof, de praktijken van kerkzijn. De diepere Bijbelse en theologische overwegingen hierachter zetten we in dit boekje uiteen.

KERKVERNIEUWING IS VAN ALLE TIJDEN

Kerkvernieuwing en de geschiedenis van de kerk | Door: Almatine Leene

Kerkvernieuwing is iets van alle tijden. Montanus, die in de tweede eeuw na Christus leefde, leidde al een opwekkingsbeweging waarin de wederkomst van Christus centraal stond. Opwekkingsbewegingen zag je aan het begin van de kerkgeschiedenis regelmatig, later kwamen de vernieuwingsbewegingen, die van een iets ander kaliber zijn. Goed voorbeeld is de Gregoriaanse hervorming tussen 1049 en 1122. Binnen de katholieke kerk stonden mensen bewust en georganiseerd op tegen machtswellust en corruptie in de kerk. Vernieuwingsbewegingen hebben een radicaal karakter en verzetten zich tegen scheefgroei in onder andere de structuren, die vaak in een proces van jaren in de kerk is ontstaan. Een opwekkingsbeweging is meer gericht op gevoel en persoonlijke bekering, en bemoeit zich vaak minder met de structuren.

Macht en invloed

Hoe radicaal is Kerk2030, is in dit verband een interessante en ook wel spannende vraag. In hoeverre is dit een vernieuwingsbeweging die ontstane scheefgroei en tekortkomingen in de gereformeerde kerken aan de kaak stelt? De hedendaagse gereformeerde kerken zijn niet corrupt, durf ik wel te zeggen. Maar 'machtsbelust'? Het is weliswaar een groot woord maar betekent simpelweg het gedreven worden door het verlangen naar macht en invloed.

Ik hoor sinds ik terug ben uit Zuid-Afrika regelmatig verhalen over misstanden die afgelopen vijftig jaar in de kerk zijn voorgekomen. Van mensen die niet gehoord werden in de kerk en er vanwege hun visies of levensloop zijn uitgezet, of aan de rand kwamen te

staan. Dat vraagt om concreet benoemen van wat mis is gegaan en schuld belijden. Dat is ook waar een vernieuwingsbeweging toe aanzet: van binnenuit een tegenbeweging stimuleren tegen scheefgroei en tekortkomingen in de kerk.

Moderne Devotie

De Reformatie wordt in de gereformeerde traditie vaak gezien als belangrijkste tegenbeweging. Maar Kerk2030 doet mij meer denken aan de Moderne Devotie onder leiding van Geert Grote, die aan het einde van de veertiende eeuw opkwam in de katholieke kerk. De Moderne Devotie begon heel lokaal, in de IJsselstreek, en was gericht op kleine, christelijke gemeenschappen, waarbij persoonlijke levensheiliging en praktische levenswijsheid nagestreefd werden. Vernieuwing van onderaf, met winst voor de samenleving: dat zie ik ook terug in de zes praktijken die Kerk2030 voorstaat. Ze zijn allemaal gebaseerd op wat christenen door de eeuwen heen hebben geleerd om samen te doen.

Geert Grote overleed op 43-jarige leeftijd aan de pest, nadat hij een aan de pest lijdende vriend bezocht en verzorgd had. Zo radicaal gaf hij handen en voeten aan zijn drive om, vanuit diepe vroomheid, van betekenis te zijn voor anderen: het kostte hem zijn leven. In de kerk kom je veel vroomheid tegen, zou je kunnen zeggen: vanuit de Bijbel en de traditie weten hoe het zit. Maar kenmerkend voor kerkvernieuwers is dat ze het niet alleen bij die vroomheid willen houden maar door een vernieuwde levensstijl kerk, cultuur en samenleving willen dienen, heel concreet.

Getijdenbeweging

Ik startte mijn bijdrage met de opmerking dat kerkvernieuwing van alle tijden is en wil er ook mee eindigen. Kerkvernieuwing is als een getijdenbeweging in de geschiedenis van de kerk. Een getij houdt je niet tegen dus kun je er maar beter in meegaan. Om in de beeldspraak te blijven: je bootje voor anker proberen te leggen in de golven is heel lastig en vermoeiend. Het ontnemt je ook nog eens het avontuur en plezier van ontdekken wat voor verrassingen God voor ons in petto heeft, voor de kerk en voor de samenleving.

Dr. Almatine Leene is predikant in de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt van Hattem-Noord. Ook is zij docent kerkgeschiedenis aan de Via Hogeschool te Zwolle en Theoloog des Vaderlands 2020/2021.



2.2 Terug naar de liefde

Jezus legt veel nadruk op het doen van de wil van de Vader, te beginnen in de Bergrede. Het goede doen, dat ons dichtbij Christus brengt, is een centraal motief in het christelijk leven (Filemon 1:6). De apostel Paulus legt de volle nadruk op de liefde. Die liefde gaat zelfs het soms wankele geloof te boven. Jacobus en ook Johannes stellen in hun brieven onomwonden dat een geloof zonder werken onwaarachtig en dood is. De zeven brieven aan de gemeenten uit het Bijbelboek Openbaringen zijn een kritische spiegel voor gemeenten van alle tijden. In vijf van de zeven brieven luidt de eerste zin: 'ik weet wat jullie **doen**', 'ik ken jullie **werken**'. Geloven doe je samen. We laten het licht in deze toelichting helemaal schijnen op het tweede werkwoord: doen. Daarom spreken we van **praktijken** van kerkzijn, het **doen** van de kerk.

Natuurlijk leven wij nu in de 21e eeuw. Maar we vergeten daarbij niet dat we op schouders staan van voorgaande generaties in de kerk. ⁴ Iedere tijd brengt weer andere aspecten van het Evangelie van Jezus Christus op de voorgrond. Onze wereld laat snelle veranderingen zien. Ontwikkelingen volgen elkaar in hoog tempo op. Denk aan technologische ontwikkelingen, maar ook globalisering en het feit dat we van allerlei ontwikkelingen ook steeds intensiever op de hoogte worden gehouden door de media en internet. Die verbreden onze blik. Maar veel mensen voelen zich hierdoor soms onzeker en bedreigd. We missen overzicht en hebben geen veilige plaats om tot rust te komen.

Deze wereld heeft behoefte aan plekken waar geborgenheid en liefde gevonden worden. Plekken van hoop en vrede, rustplaatsen voor de ziel. Die plekken kunnen lokale kerken zijn. Christus woont daar en is het hoofd van de gemeenschap, zijn lichaam. Dat lichaam is iets concreets, het leeft en handelt en doet iets in de wereld. Het belichaamt het goede nieuws van verzoening en vernieuwing door Christus. De lokale kerk maakt zichtbaar wat heil betekent: herstel,

rechtvaardigheid, niet-uitgesloten worden, gelukkig zijn. De kerk werkt in Christus door de Geest als middel in Gods hand aan heil voor een wereld in nood. Daarom betekenen vernieuwende praktijken van kerkzijn ook: terug naar de eerste liefde, naar dat waar het om begonnen was, naar praktijken en vormen die zich in de loop van de eeuwen bewezen hebben. De realiteit van Gods reddende kracht laten zien door het Evangelie zichtbaar te maken in dingen die we doen, dat is de opgave van de lokale kerk vandaag.


2.3 Liefde en werk in je gewone leven

Het woord liefde heeft soms een romantische bijklank. Alsof het een diep gevoelde emotie van toewijding en empathie is, die altijd aan de oppervlakte ligt. Niets is minder waar. In de Bijbel is liefde altijd een werkwoord: liefde wordt zichtbaar in wat we kiezen en doen. Liefde krijgt vorm in wat we aandacht geven, in wat onze handen doen en waar onze voeten gaan. Zo ontstaan praktijken van handelen. Het is mooi en goed als we deze kunnen vormgeven vanuit de liefde die Christus ons geleerd heeft. Niet alleen in de kerk, maar ook en juist in het gewone leven, in ons dagelijks werk. Er is een verband tussen de praktijken van alledag en onze goede werken. Maar dat verband is ook ingewikkeld geworden in de wereld van nu.

'Goede werken' zijn voor christenen belangrijk en een kenmerk van onze dankbaarheid en verbondenheid met Christus. We kunnen er blij van worden, al weten christenen dat ze er niets mee 'verdienen'. Soms stoppen we onze goede daden weg in valse bescheidenheid of relativeren we ze. Veel christenen staan bekend als actieve mensen met een groot besef van verantwoordelijkheid. Dan is er ook altijd de valkuil van een overrijverige inzet, activisme en horizontalisme. Wat in elk geval niet moet gebeuren is dat er een scheiding ontstaat tussen religieus handelen aan de ene en het dagelijks werk aan de andere kant.

Ons dagelijks werk lijkt inmiddels weinig verband meer te hebben met ons geloven. Moderne werknemers voelen zich soms een radertje in een systeem dat ze niet overzien. Wat blijft er over van een besef van roeping en verantwoordelijkheid als we niet goed zien waar ons werk aan bijdraagt of als ons werk zelf meer en meer seculariseert? De ervaring dat we God eren met ons dagelijks werk kan zomaar op de achtergrond raken. Dan is er een scheiding ontstaan tussen ons religieuze leven en ons dagelijks werk. Sterker nog: de praktijken van ons dagelijks werk kunnen ons wegvoeren van ons religieuze leven. Dan wandelt wat gangbaar is in de seculiere wereld ons geloofsbestaan binnen.

Daarom is het goed te beseffen wat praktijken doen in ons leven. Er zijn praktijken van ons werk, er zijn praktijken in de kerk. Die stempelen ons doen en laten. Ze beïnvloeden ons denken en ons handelen. Het is goed ons daarvan bewust te zijn. Het is ook goed de praktijken die ons dicht bij God brengen en houden, bewust te oefenen. We oefenen daarmee niet alleen in 'goede werken', maar helpen onszelf in onze bezinning op ons alledaagse handelen op de plekken waar we ons werk doen. Zo brengt de liefde voor God en Zijn dienst, die we oefenen in de kerk, ons tot een bewust christelijk leven in de wereld van nu. De liefde voor God zet zich voort in de wereld door wat we hebben gezien en geoefend in de gemeenschap van de kerk.



De lokale kerk maakt zichtbaar wat heil betekent: herstel, rechtvaardigheid, niet-uitgesloten worden, gelukkig zijn.

KERKVERNIEUWING ZIET ER NIET GROOTS EN MEESLEPEND UIT

Kerkvernieuwing en de hedendaagse cultuur | Door: Stefan Paas

Als missionair consulent in de Christelijke Gereformeerde Kerken ben ik indertijd heel wat kerkzaaltjes afgegaan. Er zat een groepje gemeenteleden dat ernaar verlangde om toegerust te worden in het missionair kerkzijn. Er waren mensen bij die zich in hun eigen omgeving soms al jaren zonder enige ruchtbaarheid inzetten voor anderen. Gedreven door Gods liefde gaven ze handen en voeten aan hun geloof. In die zaaltjes gingen ze erover vertellen, kwamen de verhalen. We dankten God ervoor en gingen met elkaar in gesprek en in gebed hoe we deze inzet konden versterken, wellicht uitbouwen.

Wat daar in de zaaltjes gebeurde, noem ik kerkvernieuwing, ook vandaag de dag nog. Kerkvernieuwing ziet er meestal niet groots en meeslepend uit, je kunt het ook niet echt organiseren. Vernieuwing begint met bezieling, gedeeld verlangen, kleine dingen doen, wat op den duur gaat groeien. Kerkvernieuwing heeft met twee dingen te maken:

1. Jezus' oproep om te leven uit het nieuwe Koninkrijk: heb je vijanden lief, bid voor wie je vervolgen, ga de tweede mijl, vaak totaal tegenovergesteld aan waar je zelf zin in hebt en wat meetelt in de samenleving.
2. Leven vanuit de wetenschap dat je, zoals Paulus schrijft, 'een nieuwe schepping' bent en zo, als discipelen, in deze samenleving present zijn.

Vele vormen en stijlen

Kerk2030 wil een inspirator en gids voor kerken zijn om deze roeping vanuit de kerk concreet handen en voeten te geven, las

ik. De roeping tot elke vorm van kerkvernieuwing, in welke mate georganiseerd of juist niet georganiseerd, is diepgeworteld in christelijke spiritualiteit. Dat wil simpelweg zeggen dat je gelooft dat God alles in zijn hand heeft. We focussen bij kerkvernieuwing zo maar op allerlei veranderingen in bijvoorbeeld liturgie of vormen, maar vernieuwing zit niet in de vormen vast. Laat de kerk zich in vele vormen en stijlen manifesteren en daarin aansluiten bij de hedendaagse cultuur. Maar de clou zit daar niet in, geloof ik. Die zit in onze geloofshouding, dat anders en tegengesteld reageren, zoals Jezus ons voorleefde. Dat kan zowel bij Mozaïek als de Gereformeerde Gemeente van Biggekerke. Het christendom, zeg ik als missioloog en gelovige, is zo multicultureel, contextueel en rijk. Ik raak niet uitgekeken op de veelheid van vormen en talen die het aanneemt door de wereld heen. Dat is het geheim van de vitaliteit van het christendom.

Twee handreikingen

Lokale gemeenten die deelnemen aan Kerk2030 geef ik twee handreikingen mee.

1. Kies voor de ecologische benadering, de oecumene

Om kerkvernieuwing te kunnen meten, iets wat ik als theoloog en wetenschapper toch graag wil doen, hanteer ik een vijftal kenmerken die je kunt wegen: aantallen, financiën, theologie, spiritualiteit en reputatie. Er is echter geen kerk die op al deze kenmerken optimaal ontwikkelt en scoort, dus pleit dat voor onderlinge samenwerking en kruisbestuiving tussen lokale kerken. Als je kiest voor die ecologische benadering, zie je dat dingen in

elkaar grijpen: de ene kerk zit qua aantallen bijvoorbeeld enorm in de lift en de andere is sterk in theologische doordenking. Profiteer van elkaars vernieuwingskracht.

2. Denk vanuit kansen en niet vanuit bedreigingen

Alle vernieuwing komt voort uit idealen, dat vind je ook terug in Kerk2030. Pas je de ecologische benadering toe dan zie je andere kerken, met bijvoorbeeld eigentijdse vormen die een bepaalde groep kerkgangers enorm aantrekt, niet als bedreiging maar als blijk van Gods werk dat doorgaat. Dit tekent simpelweg een geloofshouding die essentieel is bij kerkvernieuwing: dat je erop vertrouwt dat de wereld in Gods handen is, en niet schrikt van nieuwe dingen, nog situaties in kerken waar alles bij het oude blijft.

Dr. Stefan Paas is hoogleraar missiologie en interculturele theologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam en hoogleraar missiologie aan de Theologische Universiteit Kampen.





Kerkzijn schuurt altijd

De geschiedenis van God met deze wereld laat zien dat waar Hij reddend ingrijpt, er dingen veranderen. Verandering kost inzet, pijn en moeite. Geloven is oefenen, een wedstrijd, zegt Paulus. Loslaten wat niet van God is. Vastgrijpen wat wel van Hem komt. Dat gaat niet vanzelf. Kerk2030 is uit op vernieuwing van kerken. Dat is geen illusie en ook geen revolutie. Het gaat over lokale kerken die leren leven vanuit de ontmoeting met Jezus. Lokale kerken die leven van genade. Kerken die biddend hun leven toewijden aan God. Lokale kerken die uit liefde gemeenschap willen zijn en zo als rentmeesters van Gods schepping voor elkaar en de wereld zorgen. Lokale kerken waar dienstbaarheid en leiderschap hand in hand gaan – die kerken hebben veel aan te leren. Dat vraagt om onbevangen en soms kritisch zelfonderzoek. Het vraagt inspanning, uithoudingsvermogen en de bereidheid te veranderen. Dat schuurt. Dat is nooit anders geweest, zo bewijst de geschiedenis van twintig eeuwen kerkzijn. Kerkzijn schuurt altijd. Maar er is ook de kracht van God's genade om de wedstrijd niet alleen aan te gaan, vol te houden en te volbrengen.

3. IN DE KERK LEER JE WAT LIEFDE-DOEN IS

Kerk2030 is een kerkvernieuwingsbeweging die het hele vernieuwde leven in Christus op het oog heeft. Niet alleen de kerkdienst of de liturgie, niet alleen her en der een mooi diaconaal of missionair project, is wat we beogen, maar het leven met Christus. Geloven doe je samen, in verbondenheid met Christus. Kerkzijn is de manier waarop God Zijn heil zichtbaar en ervaarbaar wil maken. Niet alleen op zondag, maar elke dag van de week, 52 weken per jaar. Daarom willen we praktijken bevorderen waarin je zowel op zondag, als door de week, de liefde van God kunt snappen en doen.

Kerk2030 wil christenen bemoedigen om hun hele leven in dienst van God te stellen. Liefde doen heeft alles te maken met vragen die je je leert stellen als christen:

- wat kunnen we doen aan de spirituele honger van deze tijd?
- waar kunnen we minderheden van allerlei kleur, levensstijl en overtuiging raken met Jezus' liefde?
- hoe kunnen we inclusief zijn voor mensen met een beperking?
- wat betekent sociale gerechtigheid concreet?
- hoe zit het met een eerlijke verdeling van welvaart?

Veel gelovigen stellen zich bewust of onbewust deze vragen. Kerk2030 wil lokale kerken helpen deze serieus op te pakken en concreet zichtbaar te worden als plek van liefde en genade. Niet alleen door te *praten*, maar juist ook door samen te *doen* wat goed is. Daarom is de verbinding tussen zondag en maandag zo belangrijk. Het bestaan van veel gelovigen kenmerkt zich door een botsing van werelden. Enerzijds leven we met christelijke idealen, anderzijds temidden van opvattingen en gedragingen die haaks staan op een christelijk leven. Wat werkelijk spreekt in een ingewikkelde wereld is het getuigenis van onze daden.

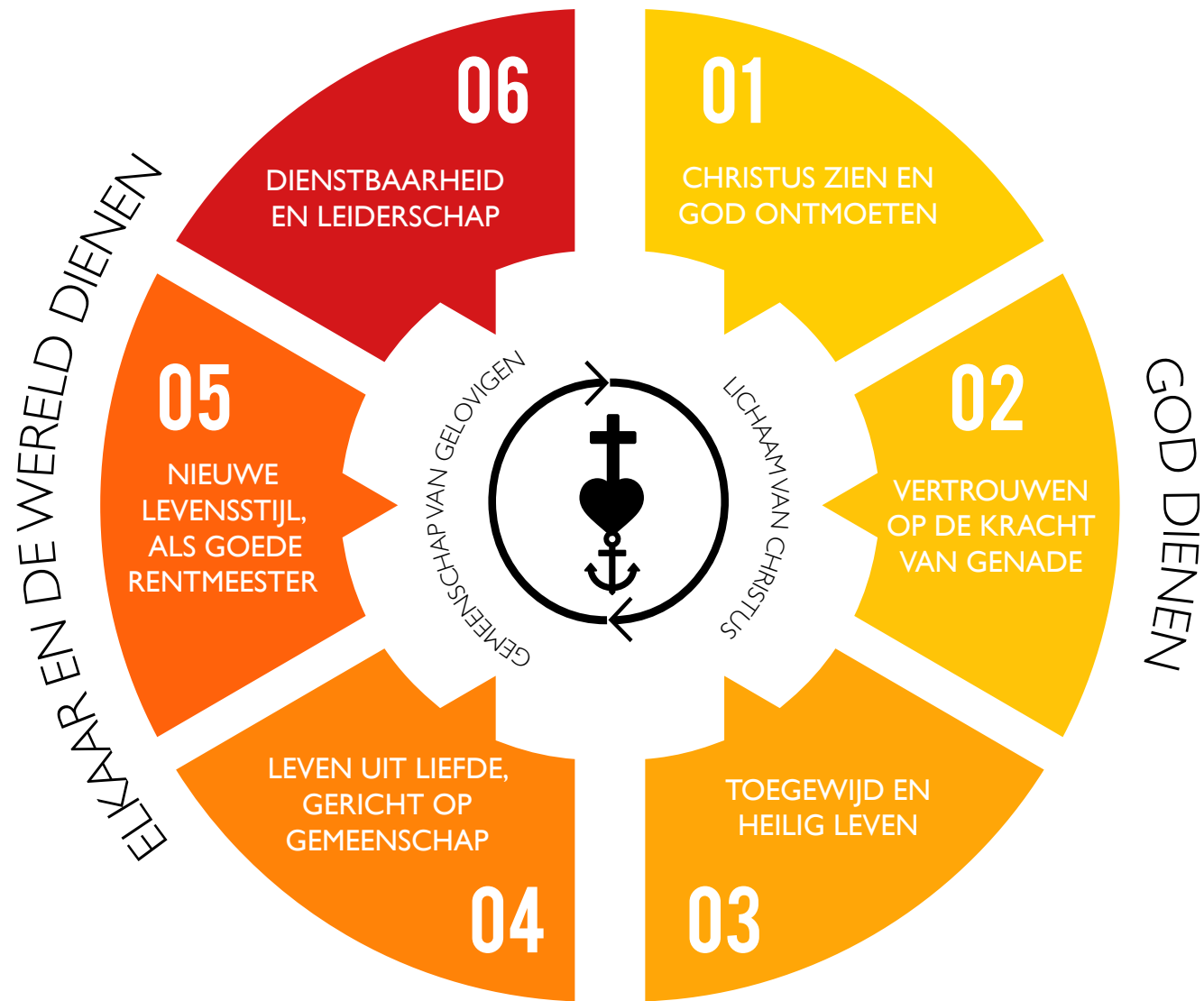
3.1 De lokale kerk is een bronplaats

Leven in een gesecculariseerde wereld betekent dat heel wat christelijke gebruiken slijten en verkwijnen: bidden, bijbelleuisteren, de zondagse kerkdiensten, om over doorde weekse kerkelijke activiteiten maar te zwijgen. Hoe gaat het met de overdracht van het geloof? Soms lijkt het erop dat het enthousiasme voor de dingen van de kerk taant. Te vaak berusten kerken hierin. Alsof het wel jammer is, maar ook onomkeerbaar: het christelijke leven verdwijnt.

Die berusting is niet nodig en ook onterecht. Kijk even mee met de geschiedenis: toen de eerste golven van secularisatie in de negentiende eeuw over het land spoelden, vond de kerk zichzelf opnieuw uit. Ze ontdekte haar eerste roeping, haar eerste liefde. De kerk werd opnieuw een plek van toerusting en activiteit en tegelijk een plaats van gebed en toewijding. Bid en werk! Dat mag ze vandaag ook weer zijn. De kerk kan dit ook weer worden, wanneer ze zich opricht en weer uit liefde het goede gaat *doen*. Het geloof en de kracht van het geloof in een God die redding brengt, wordt zichtbaar door het *doen*. Daarom leggen we alle nadruk op praktijken van kerkzijn. De kerk heeft bronpraktijken van geloof en kracht!

3.2 Praktijken – samen doe je het geloof

Wat bedoelen we precies met het woord 'praktijken' en waarom zijn zulke praktijken een antwoord op de crisis van de kerk vandaag? Laten we dit woord wat uitdiepen. Praktijken zijn gemeenschappelijke patronen van handelen. Praktijken deel je met anderen: het christelijke doen is nooit in je eentje. Zo leer je het christenleven samen te ontdekken. Christelijke praktijken komen voort uit geloof. Christenen hebben altijd hun *geloofspraktijken* gekend, zoals bidden, met elkaar samenkomen in



FIGUUR: ZES GELOOFSPRAKTIJKEN

een (kerk)gebouw, met elkaar (brood) eten. Maar er zijn er veel meer: God prijzen op allerlei manieren, je inzetten voor een taak in de kerk, het onderwijzen van nieuwe generaties, gastvrij zijn, zorgen voor mensen in nood, je inzetten voor natuur en milieu, een goede buur zijn. In dat alles kan de lokale kerk verschijnen als gestalte van Gods Koninkrijk. Wat nu als we al dit concrete handelen van de lokale kerk en haar gelovige leden helemaal op de voorgrond plaatsen? Kerk2030 wil het kerkzijn en het geloof versterken door van de lokale kerk een oefenplaats te maken.

Het is een bijbels beeld om de versterking van ons geloof te vergelijken met de versterking van onze spieren. Al doende komt uit de toepassing van het geloof de sterkende kracht ervan tevoorschijn.⁵ Het geloof bestaat uit werkwoorden. Een greep: zoeken, ontmoeten, vertrouwen, vergeven, getuigen, onderwijzen, toewijden, liefhebben, opbouwen, vernieuwen, dienen, zorgen en nog veel meer. Dat zijn werkwoorden om te oefenen. Doe je dat samen dan ontstaan vanzelf gemeenschappelijke patronen van handelen, praktijken.⁶ Die breng je op sterkte door ze te oefenen.

3.3 Praktijken van kerkzijn: bronpraktijken en deelpraktijken

Tijdens sessies met gemeenteleden en predikanten zijn zes centrale praktijkvelden van kerkzijn herontdekt. De lokale kerk is als het ware een 'web van geloofspraktijken'. Wij focussen op zes centrale praktijkvelden die steeds in twee delen uiteen gaan.

- De eerste drie hebben te maken met onze dienst (liturgie) aan God;
- de tweede drie hebben te maken onze dienst (liturgie) aan elkaar en de wereld.

De eerste drie gaan over God zoeken en ontmoeten, het leren leven van de rijkdom van Gods genade en vervolgens het inrichten van een dankbaar en toegewijd leven. We noemen ze **bronpraktijken**. Hier wordt het geloof gevoed en gesterkt. Wat we hier leren, ontvangen we eerst. Deze drie zijn funderend voor de volgende drie.

De tweede set praktijkvelden gaan over het opbouwen van een zorgende en uitreikende gemeenschap, over onze levensstijl als nieuwe mensen op aarde en over het elkaar dienen in allerlei verhoudingen en verbanden. Die noemen we **deelpraktijken**. Hierin wordt het geloof gedeeld en uiteindelijk vermenigvuldigd.

Al deze praktijken kun je oefenen. Ze maken de kerk tot een oefenplaats van het Koninkrijk van God.

Praktijken

Dit woord gebruiken we vaak bij Kerk2030. Christelijke praktijken zijn manieren van doen en denken. Soms ontstaan ze uit reactie op diepe menselijke nood, soms als resultaat van bezinning op wat God van ons vraagt. In elk geval geven christenen daarin gehoor aan Gods eigen actieve aanwezigheid in deze wereld waarmee Hij deze wereld reddend tegemoet komt. Praktijken zijn dus menselijke antwoorden op Gods handelen. De term 'praktijken' komt zo niet los te staan van God, maar ook niet los van de kerk. Geloven doe je *samen*. Hierbij hoort ook onlosmakelijk dat we ons met elkaar verantwoorden voor wat we doen. Dat vraagt om een cultuur van genade, verantwoording, nadenken, reflectie, luisteren en stil zijn. Wie als christen geloof in praktijk brengt, zal altijd ook leren bidden en luisteren en stil zijn.

3.4 Geloofspraktijken kun je oefenen

Oefenen, het actief bezig zijn met de werkwoorden van het geloof, is onmisbaar in het leven van een christen. Geloven is een activiteit die inge oefend wordt. Oefenen betekent ook: kunnen en mogen falen, daarmee leren omgaan – persoonlijk en samen. Oefenen betekent herhaling, blijven doen, ook al heb je misschien geen zin, denk je dat je het al kunt of kost het je moeite. Oefenen is vervolgens een begrip dat wijst op 'samen': je praat erover, deelt ervaringen, bezint je op volgende stappen. Maar vooral betekent oefening: volhouden, gewoon doen. Door te bidden leer je bidden. Door barmhartigheid te doen leer je barmhartig te worden. Door (elkaar) te leren wat hoort bij een nieuwe levensstijl, ontwikkelt zich een nieuwe levensstijl. Door te dienen, leer je dienen. Dat is de kern van de praktijken van kerkzijn.

Door dit alles heen wordt een groter doel gediend. We zijn uiteindelijk bezig in de werkplaats van de Heilige Geest. De praktische oefening van het geloof maakt het geloof sterker. Zo wordt ook op aarde iets van Gods Koninkrijk zichtbaar: de plaats waar Hij het voor het zeggen heeft bestaat echt! Natuurlijk gaat niet alles in één keer goed. Oefening baart kunst. Maar als we in dit alles Christus volgen, ook in de weg van weerstand en lijden, wordt ook de kracht van Gods genade merkbaar en voelbaar. Zo komt Christus dicht bij mensen. Dat gebeurt dus als christenen hun geloof doen. De kerk brengt ons daarin samen bij God.

Tenslotte is nog van belang te beseffen dat het niet om ons gaat maar om de wereld. God heeft de wereld lief en wil deze redden en verlossen. De Bijbel vertelt van groot onheil waardoor de band met God verbroken is. Ook tussen mensen staat de verbinding onder druk. Er is ontzettend veel polarisatie, haat, lijden dat mensen elkaar aandoen. Christelijke praktijken van barmhartigheid, van saamhorigheid, van diaconaat en pastoraat, van lofprijzing en gebed zijn middelen in Gods hand om in deze gebroken werkelijkheid heil en heling te bewerken.

Jezus Christus en de werkelijkheid van kerkzijn

Kerk2030 wil van gemeenteleden weer leerlingen maken – discipelen zoals de Heer zelf in zijn Grote Opdracht al had voorzegd (Matt. 28). Leerlingen van Jezus kunnen het zich niet veroorloven te blijven hangen in het verleden of te berusten in het heden. Volgelingen van de Heer zijn onderweg naar Gods Koninkrijk. Kerk2030 is geen recept of formule. Kerkvernieuwing gaat niet over andere liedjes, structuren of missionaire initiatieven. Kerk2030 gaat over de bron van ons samen kerkzijn: Jezus Christus. Hij verbindt ons aan God en aan elkaar. Jezus vraagt levensvernieuwing, uit liefde voor Hem en elkaar. Deze Heer van de kerk vraagt ook om radicaliteit – en dat vraagt weer om liefdevolle leiders die de kerken voorgaan, die motiveren en inspireren, die concreet maken waar Gods Koninkrijk keuzes vraagt. Daarom is Kerk2030 geen recept of formule. Kerkvernieuwing gaat niet zozeer om 'nieuwe dingen' maar om bekering en transformatie.⁷ Kerk2030 vraagt: wat is er in jouw gemeente nodig, en waarom?





De lokale kerk mag een veilige plaats zijn waar we leren wat geloven is, door te oefenen. Kerk2030 wil leden en leiders van lokale kerken inspireren en stimuleren die plek in te nemen.

4. THEOLOGISCHE WORTELS

Kerk2030 wil met dit boekje iets laten oplichten van de theologische achtergronden. Kerk2030 is in de loop van de jaren altijd nauw betrokken geweest op zowel concrete lokale kerken alsook op het verbinding zoeken met de theologische achtergronden. Dat is niet alleen gewoon zo gegroeid: het is ook onderdeel van onze basisovertuiging. Denken en doen horen bij elkaar: geloofshandelen en reflectie hierop zijn niet los verkrijgbaar.

Hieronder lichten we deze benadering van kerkzijn en theologie nog wat meer toe. Onze benadering van praktijken van kerkzijn vindt de laatste jaren namelijk steeds nadrukkelijker een basis in hernieuwde theologische bezinning, zowel in Nederland als daarbuiten.⁸ Er is hernieuwde aandacht voor het Koninkrijk van God als het hart van de boodschap van het Evangelie. Echter niet op een abstracte manier, maar als een daadwerkelijke transformerende kracht, als concrete gestalte op aarde, ook in het kerkzijn. Zo wordt iets van Gods Koninkrijk nu al zichtbaar in onze werkelijkheid en cultuur – in alle voorlopigheid en kwetsbaarheid. Die aandacht voor de werkelijkheid van het Koninkrijk van God wordt in de praktische theologie ook wel een 'wending' ('empirical turn') genoemd.⁹ Het spreken over kerk en kerkzijn is lange tijd en al te vaak als theoretisch leerstuk benaderd. Deze nieuwe benadering heeft oog voor het concrete handelen van de lokale kerk, de manieren van kerkzijn, de betekenis ervan voor haar leden en voor de plek waar ze gevestigd is, voor wat de lokale kerk feitelijk en daadwerkelijk is.

In deze theologische benadering, die praktisch en concreet is, is er veel aandacht voor het doen van de kerk en de plaats die ze inneemt in de samenleving. Deze benadering heeft oog voor de lokale kerk die direct vanuit het Evangelie leeft en haar rol speelt in het leven van gelovigen en van anderen. De kerk heeft

een positie in de wereld met een eigen verantwoordelijkheid voor die wereld. De lokale kerk maakt zichtbaar dat de wereld al in Christus getransformeerd is.¹⁰ Door er te zijn en te handelen, krijgt de lokale kerk een gezicht. Het durven innemen van een eigen plaats, de actieve en stimulerende presentie van de lokale kerk in de samenleving, het lef om een voorbeeld te zijn van een andere stijl en visie, dat inspireert.¹¹

Bij deze benadering sluit Kerk2030 aan. Deze manier van kerkzijn past bij onze tijd. In tijden van secularisatie zijn er steeds minder plekken waar God de toon aangeeft. De kerk heeft een roeping om overal in de samenleving iets van heil en genezing te belichamen. Net als in de eerste eeuwen hebben we een verhaal te vertellen, voor te leven en toe te passen. Dat is een boodschap en meer nog: concrete geloofsdaden en -praktijken. Zo kunnen we groeien in eerbied en vertrouwen, lofprijzing en toewijding aan onze naaste. De lokale kerk mag een veilige plaats zijn waar we leren wat geloven is – door te oefenen. Kerk2030 wil lokale kerken helpen die plek in te nemen.

We hopen dat die veiligheid betekent: in de kerk kunnen we ons laten toerusten en inspireren. Hier kunnen we ook ons falen en onze angsten delen in een cultuur van genade. Geloofsgesprekken voeren waarin we elkaar op Christus wijzen. Zo kunnen we samen met de zegen van de Heer op weg gaan, het leven van elke dag in totdat Hij komt!

Tegen-cultureel

We leven in een 'postmoderne' tijd. De tijd van het grote verhaal van de rede en de verlichting is voorbij. Het optimisme waarmee het Westen altijd zegevierde is verdwenen. Tegelijk is er nog geen ander verhaal. Kerken zijn ook nu geroepen een tegencultuur vorm te geven. Niet los van de wereld, wel anders dan de wereld. Wil de wereld weten wat het heil in Christus betekent, dan moet zij dat op z'n minst een beetje kunnen ervaren in ons kerkzijn. Dit is wat Lesslie Newbigin, een Engelse zendeling die jaren in India werkte om aan het einde van de vorige eeuw weer terug te keren in het Westen, zo sterk benadrukte. 'De kerk is de uitleg van het evangelie,' stelde hij. Dat wil zeggen: als de wereld ergens moet kunnen zien wat geloven betekent, dan wel in en aan ons kerkzijn. Kerkzijn is een manier van leven waar je onze brongerichtheid aan kan afzien. Wij hebben het van Jezus. Dus willen we ook leven in de navolging van onze Heer. De kerk vormt zo een tegencultuur in deze postmoderne, Westerse wereld. We doen sommige dingen bewust anders, en kunnen ook vertellen waarom we dat doen. Wij willen anders met ons geld omgaan – omdat het niet aankomt op bezit en aanzien. Wij willen leren om anders met tijd om te gaan – omdat het leven niet van ons is en we er niet het maximale uit hoeven te halen. Wij leren om de schepping eerlijk te behandelen, en haar niet tot het einde toe op te branden.

4.1 Geloven: weten én doen

Voordat we gaan uitwerken hoe dit nu werkt in de praktijk, zijn er nog enkele andere vragen en bedenkingen. Moet het **doen** van het geloof niet worden voorafgegaan door een **weten**? Is er niet eerst de bezinning en dan het handelen? Moet niet de leer duidelijk vaststaan, het belijden, voordat we toekomen aan de toepassing? Heeft vooral het gereformeerd protestantisme niet veel geïnvesteerd in een confessioneel verstaan van geloof en Schrift, als leidraad voor het handelen? En hebben we geen bezinning nodig op de beginselen, de principes, en een christelijke levens- en wereldbeschouwing? Kan dat zomaar: beginnen bij geloofspraktijken van kerkzijn?

Het is opvallend dat dit onderscheid tussen theorie en praktijk zo in de Bijbel niet voorkomt. Het is in zijn oorsprong ook vooral Grieks denken, net als alle blauwdrukdenken dat uitgaat van een boven de werkelijkheid verheven ideaal dat vervolgens realiteit moet worden. De Bijbel spreekt niet zo, en Jezus ook niet. Hij zoekt een geloof dat zich direct uit in **doen**. Geloven en gehoorzamen zijn identieke dingen. Over de roepstem van Jezus in ons leven zei Dietrich Bonhoeffer: 'alleen de gehoorzame gelooft en alleen de gelovige gehoorzaamt'.¹² Er is niet eerst een denken en dan een doen, beide vinden tegelijk plaats in het geleefd geloofsleven. Dat geleefde geloofsleven uit zich in geloofspraktijken, manieren van concreet gelovig handelen. Er is niets mis mee om daarop het accent te leggen. Niet omdat theorie en doordenking zinloos zijn – integendeel. Christelijk geloof gaat over waarheid en onwaarheid. Maar elk betoog hierover moet authentiek en echt zijn.

Lokale kerk in context

Kerk2030 is een beweging – geen formule of concept. Het komt er op aan steeds opnieuw samen te luisteren naar Gods stem, te letten op de eigen context, en vandaaruit tot handelen te komen. Dat proces is bij uitstek een reflectief proces. Kerk2030 werkt aan het ontwikkelen van een duurzame reflectieve cultuur binnen lokale kerken. Leiding en leden, commissies en oudsten, voorgangers en taakgroepen – wie de Heer wil volgen gaat nadenken over het eigen persoonlijke geloof en het eigen handelen vanuit dat geloof. Over hoe het gaat als lokale kerk en waar we andere christenen kunnen vinden om geloof mee te delen en te doordenken. Dat gebeurt altijd in de context van het eigen kerkzijn. Voor die lokale context wil Kerk2030 toerusten. De kerkvernieuwings-beweging wil netwerken van kerkzijn mobiliseren zodat de lokale kerk leert van andere lokale kerken. Die reflectieve houding ook duurzaam volhouden – dat is nog niet gemakkelijk. Daarvoor is uithoudingsvermogen nodig, brandstof om de lokale (denk)tank op gang te houden. Dat is wat wij bronpraktijken noemen. Samen toegang tot dat wat ons op de been houdt: Christus' genade en een biddend leven.

De toets van de praktijk van het geloof is belangrijk. De praktijken van kerkzijn geven het plaatje bij het christelijk geloof; de gemeente is de uitleg van het Evangelie (Lesslie Newbigin). Daaraan kan de wereld zien wat christelijk heil en goddelijke redding betekenen. Nog anders gezegd: het is Gods eigen stem die ons oproept tot nieuw leven. Als de Heer spreekt, is dat altijd ook scheppend: Hij doet wat Hij zegt. God zelf brengt in zijn kerk en zijn gelovigen tot stand wat nodig is voor geloof.

Deze inzet bij geloofspraktijken is uiteraard niet bedoeld om te stoppen met nadenken. Confessionele bezinning en toerusting mogen niet opzij gezet worden. Juist in een wereld waarin fake news en leugens rondgaan is oprecht en gelovig onderwijs van levensbelang. De kerk legt zich toe op onderricht en uitleg van de Bijbel (1 Tim. 4:13). Dat staat echter nooit los van het geleefde leven zelf. We willen geen theoretisch geloof dat tegen zichzelf praat en maar niet tot daden komt. Van het gereformeerd protestantisme is gezegd dat het goed is in het doordenken van het geloof maar tegelijk soms lijdt onder een spiritueel tekort.¹³

Gereformeerde theologie kan zomaar een credo-theologie worden, die gaat over leerstukken die ooit zijn vastgesteld en tijdloos lijken te bestaan. De zwakte hiervan is dat gelovigen dit vervolgens niet weten te verbinden met hun alledaagse leven, dat preken en catechisaties droge oefeningen worden en dat de kerk geen leiding weet te geven aan het leven van mensen. 'Zalig zijn zij die mijn woorden horen en ernaar handelen,' zegt Jezus in de Bergrede. Daarop rust zegen. Geloofspraktijken spreken een eigen taal.

4.2 Kerk2030: praktijken én reflectie

Kerk2030 gaat over doen en over reflectie op en doordenking van ons doen en laten. Bezinning of reflectie zijn zelfs onderdeel van geloofspraktijken en hebben betrekking op het geleefde geloofsleven. Als we ons concentreren op de praktijken van kerkzijn, ontstaan vanzelf ook de vragen en de behoefte aan toerusting. Kerk2030 wil het gesprek en de bezinning stimuleren die horen bij het vormgeven van praktijken.

- Hoe geef je vorm en inhoud aan deze praktijk?
- Wat kom je daarbij tegen, is dat helpend?
- Hoe overwin je moeilijkheden en eigen weerstand?
- Hoe leidt de Geest hierin?
- Wie helpt wie, wie zijn sterken, wie de zwakken?

Met deze vragen worden vanzelf ook weer de Bijbelse principes, confessionele keuzes en de bredere levens- en wereldbeschouwingen van het christelijk geloof opgeroepen en op een frisse manier herontdekt. De *vita activa* (het actieve leven) en de *vita contemplativa* (het bezinnende leven) staan niet tegenover elkaar, maar staan in direct verband met elkaar.



KERKVERNIEUWING VRAAGT CONTACT MET WERELDWIJD

Kerkvernieuwing en de wereldwijde kerk | Door: Jan-Matthijs van Leeuwen

Het is een prachtige ontwikkeling dat in Nederland kerken en christenen veel meer oog hebben gekregen voor kerkvernieuwing, ook hun missionaire roeping in eigen omgeving. Dat mag echter niet betekenen dat we de vensters sluiten voor wat God wereldwijd aan het doen is, want dan gaat er iets fundamenteel fout. In deze bijdrage licht ik dat toe.

Internationaal netwerk

Wanneer de apostel Paulus van zijn vriend en collega Epafras te horen krijgt dat deze in het provinciestadje Kolosse een gemeente heeft gesticht, schrijft hij de kersverse broers en zussen direct een brief. Brieven sturen was in die dagen een kostbare aangelegenheid, maar blijkbaar vond Paulus het belangrijk de jonge gemeente direct te verbinden aan het internationale netwerk van Jezus' volgelingen. Het initiatief in Kolosse is onderdeel van een wereldwijde realiteit: de opmars van het Evangelie. 'Overal in de wereld draagt het vrucht en groeit het, ook bij u', schrijft Paulus direct in de opening van deze brief (Kol. 1: 6).

Ook vandaag is het – zowel voor oude als jonge kerken – van levensbelang om dit wereldwijde perspectief in het oog te houden. Om precies dezelfde redenen als waarom Paulus dit meegeeft aan de kleine gemeenschap in Kolosse. Waarom?

1. Geloven in Jezus Christus is meer dan mijn persoonlijke heil. Dat laatste is het natuurlijk ook maar in missionaire actie zal het gaan over wat het goede nieuws voor mensen betekent. Jijzelf knapt ervan op als je Jezus gaat volgen, en er wordt van

jou een persoonlijke keus gevraagd. Maar het christelijk geloof laat zich niet opsluiten in mijn persoonlijke spiritualiteit of de geborgenheid van onze lokale gemeenschap. Uiteindelijk gaat het over het komen van Gods koninkrijk, het doen van zijn wil en de heiliging van zijn naam. Sterker nog: God zelf is aan het werk. Dat is het grote verhaal dat verteld wordt in de Bijbel. Missie is niet zozeer dat wij op pad worden gestuurd door de Zender, maar dat we ons laten meenemen in wat God wereldwijd doet.

2. Een wereldwijde familie helpt je om met andere ogen naar de werkelijkheid te kijken. De vanzelfsprekendheden van je eigen context worden gerelativeerd wanneer je iets weet van hoe je zussen en broers in Brazilië, Benin of Bhutan leven. Wanneer je op al die plekken familie hebt, ben je weerbaarder tegen verleidingen van nationalisme en afgoderij met bloed en bodem. En hopelijk ontwikkel je een gevoelige plek voor mensen die in deze wereld structureel worden achtergesteld en altijd in de hoek zitten waar de klappen vallen. Hongeren en dorsten naar gerechtigheid, leren om barmhartig te zijn, en zuiver van hart, een vrede-stichter: daar heb je niet alleen andere mensen voor nodig, maar vooral ook mensen die anders zijn dan jijzelf.

Bemoedigen

Daarom gun ik elk initiatief voor gemeentestichting of kerkvernieuwing, ook de deelnemers aan Kerk2030, een levend contact met christenen in een heel ander deel van de wereld.

Omdat we deel uitmaken van Gods grote, wereldwijde verhaal. Dat laat Paulus gelovigen ook zien. Hij wil ze daarmee bemoedigen. Jezus volgen, gemeente-zijn en kerkvernieuwing zijn kwetsbare en breekbare processen. Dat is vandaag in Nederland zo, dat was ook zo in Kolosse. Juist daarom blijft het belangrijk om de Heer van de kerk aan het werk te zien. Hij – aan wie alle macht gegeven is – laat met de kracht van mosterzaad en gist zijn Evangelie werken. Overal in de wereld draagt het vrucht en groeit het. Ook bij ons.

Drs. Jan-Matthijs van Leeuwen is predikant in bijzondere dienst voor Mission (Verre Naasten)



KERKVERNIEUWING VRAAGT URGENTIE, OFFERS EN TROUW

Kerkvernieuwing en de vervolgte kerk | Door: Ron van der Spoel

In alle landen waar ik afgelopen vijftien jaar namens Open Doors geweest ben om groepjes pastors te trainen bij het preken, zag ik een enorme gretigheid. In landen waar sprake is van christenvervolging zuigen de gelovigen je leeg als het om het Evangelie gaat. Vrijwel altijd kwamen ze als moslim, hindoe of boeddhist tot geloof in Jezus Christus. Voor de meesten van ons is alles rondom het christelijk geloof heel normaal, maar voor hen is het nieuw, levendig en bijzonder. Ze kunnen er geen genoeg van krijgen.

Karakteristieken

Door mijn contacten met gelovigen en kerken in landen waar christenen vervolgd en achtergesteld worden, zou ik willen stellen dat kerkvernieuwing in Nederland gediend is met gretigheid. Simpelweg de hartstocht om samen de Bijbel te lezen en met God bezig te zijn. In de vervolgte kerk zie ik dat het voortdurend gebeurt. Natuurlijk realiseer ik me dat christen- en kerk-zijn in onze vrije Westerse kerken nogal verschilt van dat in landen als Indonesië, India, Pakistan of Syrië. De omstandigheden, geschiedenis en cultuur zijn heel anders. Maar desondanks kunnen we veel leren van de vervolgte kerk.

Naast de gretigheid deel ik nog drie karakteristieken van de vervolgte kerk die de Westerse kerk verder kunnen helpen bij de roeping tot kerkvernieuwing.

1. Urgentie

Kerk2030 zet de schijnwerpers op gemeenschapsvorming die

rust op een aantal basale christelijke praktijken. Blijkbaar is het anno 2021 nodig om die basiselementen weer onder de aandacht te brengen omdat ze ondergesneeuwd zijn door van alles en nog wat, bijvoorbeeld onze drukke agenda's. Heel veel is in ons leven urgent, maar geloven is dat te vaak niet, constateer ik. In de vervolgte kerk zie ik dat dit bij mensen anders is. Het geloof in Jezus Christus heeft impact op alles in hun leven: werk, school en relaties. Dat betekent bijvoorbeeld structurele achterstelling. Daar willen ze echter mee dealen omdat zij het dienen van God als urgent beschouwen en beleven.

2. Offers

In Lukas 14:26 stelt Jezus heel radicaal dat ik zijn leerling niet ben als ik niet wil breken met familie, en mijn eigen leven niet overheb voor het volgen van Hem. Wij kunnen niet zoveel met deze tekst, zwakken de boodschap het liefst af. Ik vind het ook heel lastig, zeg ik eerlijk. Maar bij broers en zussen in de vervolging zie ik dat ze daadwerkelijk offers brengen voor het geloof: hun zekerheid en veiligheid, familie en aanzien. Als wij niet bereid zijn om een prijs te betalen voor het volgen van Jezus, ons comfortabele leven minder liefhebben, dan zal er ook niets veranderen en vernieuwen, vrees ik. De basisvraag bij het verlangen om als kerk te vernieuwen is of je bereid bent om daarvoor offers te brengen.

3. Trouw

Als ik vervolgte christenen ontmoet, valt mij altijd hun trouw op. Het doet me denken aan wat in Openbaring 3:8 staat: 'Want ook al hebt u weinig invloed, u bent trouw gebleven aan wat

ik heb gezegd en hebt mijn naam niet verloochend.' Bij kerkvernieuwing moet de vraag niet zijn hoe we het spetterend, spannend en leuk maken, maar hoe we ook in deze tijd trouw kunnen blijven aan de eeuwenoude principes van aanbedding, samenkomen en getuigen. Ik moet denken aan de dirigent van een klein kerkkoortje in een land waar gelovigen niet meer op zondag mogen samenkomen. Toen een Westerse hulpverlener langs het veldje liep waar het koortje repeteerde, vroeg hij: 'Waarom zingen jullie als er toch niemand komt luisteren?' De dirigent reageerde: 'U denkt toch niet dat wij voor de mensen zingen?' Oftewel: wat we als kerk doen, doen we in de eerste plaats voor God. Dat besef vernieuwt de kerk meer dan ooit, geloof ik.

Ds. Ron van der Spoel is predikant van de Zuiderkruiskerk in Maastricht en missionair werker bij het Leger des Heils in Limburg.



Praktijk én reflectie

Praktijken en nadenken, doen en reflectie; het hoort bij elkaar. Elke praktijk roept allerlei vragen op. Die moet je ook stellen en samen doordenken. Dat hoort ook bij kerkzijn. Vragen stellen, elkaar beluisteren hoort wezenlijk bij kerkzijn!

5. KERK2030: PRAKTIJKVELDEN IN DE PRAKTIJK

En dan zijn we nu toe aan de vraag hoe dit alles werkt. Hoe kun je geloofspraktijken inrichten en wat wordt er dan concreet gedaan? Waar komt dit geloof-in-actie op neer? Drie punten.

1. Grote diversiteit aan praktijken

Het is belangrijk om te bedenken dat de ordening in de zes praktijkvelden van kerkzijn betekent dat er een grote diversiteit aan praktijken bestaat. Hebben we het bijvoorbeeld over het brede veld van een toegewijd leven (praktijkveld 3) dan kunnen we het hebben over de vele manieren en praktijken om dat vorm te geven. Een ervan is bijvoorbeeld de praktijk van het bidden. Wie zich daarin verdiept ziet dat er werelden opengaan. Er zijn vele vormen van gebeden, er zijn vele manieren om alleen of samen te bidden. Wanneer bid je eigenlijk en waarom? De kerk bidt zelf en leert ook bidden. Maar hoe gebeurt dat eigenlijk? Bij diezelfde praktijk van een toegewijd leven hoort bijvoorbeeld ook de praktijk van het (geld) geven, het 'offeren' in Bijbels taalgebruik. Hoe doen we dat? Aan wie geef je eigenlijk en waarom? Hoe verzamel je schatten in de hemel met aards geld en goed? Wat leert de kerk ons en hoe richten we onze geefpraktijken in als kerk? Dit zijn slechts enkele voorbeelden om aan te geven dat er een veelheid aan praktijken te herkennen is achter ieder van de zes praktijkvelden.

2. Sociale praktijken

Vervolgens moeten we goed zien dat praktijken altijd samen worden vormgegeven. Het zijn steeds ook sociale praktijken, je doet het met anderen als een vorm van gemeenschappelijk handelen. Dat betekent dat je elkaar moet opzoeken, meenemen of samenkomen om het erover te hebben en om het samen te doen. Dat kan prima in groepsverband, met buurt of wijk, jongerengroepen, huiskringen. Het samen spreken over de zes

praktijkvelden met elk hun palet aan praktijken stimuleert en geeft richting aan het geloofsgesprek en aan het handelen zelf. In dit gesprek over de vormgeving van geloofspraktijken zit zonder twijfel een zoekend element. Het gaat immers om het praktiseren, het toepassen van het geloof, en dat kan op veel manieren. We vertrouwen erop dat de Geest ons leidt als we samen biddend en met een open Bijbel deze weg gaan. Het zal leiden tot geloofsontdekkingen en geloofsvernieuwing. Het samen bezig-zijn met geloofspraktijken leidt tot verdieping en verwondering. Is er theologische begeleiding nodig dan is er de predikant of zijn er oudsten die leiding kunnen geven. Dit hoort allemaal bij de reflectieve cultuur die eigen is aan de christelijke kerk. Kerk2030 wil binnen lokale kerken die reflectieve cultuur versterken en laden met de zes herontdekte praktijkvelden.

3. Bronpraktijken en deelpraktijken

Als derde is het belangrijk de drie velden van bronpraktijken te onderscheiden van de drie velden van deelpraktijken. Er is een kwalitatief verschil. **Bronpraktijken** willen God zoeken, eren, aanbidden en danken, in de deelpraktijken wordt het geloof en de liefde van Christus gedeeld en vermenigvuldigd. Eerst iets over de bronpraktijken. De kerk is het lichaam van Christus. Zij bestaat niet om de mensen, maar omdat God er is en geëerd wil worden. Hij laat zich er vinden. Het nadenken over een liturgie (praktijkveld 1) die ontzag, eerbied, adoratie en dankbaarheid uitdrukt is daarom wel het eerste dat in christenen moet opkomen.¹⁴ Ook hier is er een veelheid aan vormen, houdingen en gebruiken. Hoe naderen we onze God op gepaste wijze? Welke liturgische rituelen zijn passend voor een eredienst? Wat zeggen we, hoeveel zeggen we, wat zegt God en hoe luisteren we naar Hem en aanbidden we Hem? Hoe leren we dat onze kinderen? In onze omgang met deze God die ons redt, begint het leven van de kerk en begint ook ons

geloofsleven. Alleen zo kan het tot bloei komen, in de omgang met de opgestane Heer die Zich een gemeente op aarde verzamelt. Het gaat in de liturgie ook om het oefenen in stilzijn, aandacht voor God en elkaar, om te oefenen in luisteren en lezen van de bron van ons geloof: de Bijbel.

De twee andere bronpraktijken vloeien hieruit voort. Wie met God leeft, heeft deel aan Zijn genade en verlossende kracht (praktijkveld 2). Maar hoe kun je daarmee rekenen in je leven? Wat is geloofsvertrouwen en hoe geef je dat vorm? Hoe leer je leven van vergeving en hoe overwin je concreet het kwaad in je eigen leven? Het is vreemd dat christenen hierover vaak weinig spreken. Soms wordt gezegd dat de afschaffing van de biecht door de Reformatie geen goed idee was. Maar hoe dan wel? De bronpraktijk over een toegewijd leven gaat over de dankbaarheid en heiligheid van het geleefde geloofsleven (praktijkveld 3). Hoe dank je God met je leven? En is dat werkelijk je hele leven? Hoe wijd je al je kracht en heel je verstand aan God? Wat betekent dat voor je werk, je studie, je tijdsbesteding, je keuzes voor je vrije tijd? Van deze drie bronpraktijken zeggen we dat ze fundamenteel zijn in ieders leven. Ze maken je tot lid van het lichaam van Christus. De lokale kerk helpt daarbij.

De volgende drie praktijkvelden gaan over **deelpraktijken**. We delen vanuit de kracht van het geloof de liefde van Christus voor mens en wereld. Christenen bouwen gemeenschappen, overal waar ze zijn (praktijkveld 4). Die gemeenschap is er niet alleen voor henzelf, maar reikt uit naar de wereld. Die gemeenschap voedt 'public faith in action' (Miroslav Volf).¹⁵ Juist in een tijd waarin gemeenschap onder druk staat door eigen filters, bubbels, algoritmes van sociale netwerken en uitsluiting kan de christelijke gemeenschap met haar verbindende en uitreikende praktijken teken van God zijn.

Waar die heling, redding en helpende steun op neerkomt en hoe dat zichtbaar wordt, blijkt uit een nieuwe levensstijl waar de kerk



Praktijken van heil

Als je de kernboodschap van het christelijk geloof in een woord zou moeten samenvatten, dan zou het woord 'heil' een goede kandidaat zijn. Heil – dat heeft te maken met heling en heel worden. Met gezond, en gezondmakend, met alles wat het leven tot bloei kan brengen. Juist in een wereld waarvan de Bijbel leert (en onze ervaring bevestigt dat maar al te vaak) dat zij gebroken, schuldig en onvolmaakt is, wil de Heer heil brengen. Heil betekent allereerst dat de verbroken band met God in Christus door de Geest hersteld wordt. Vervolgens ook dat de verbroken banden tussen mensen herstellen kunnen. Zoals er in het paradijs na de zondeval muren om de harten en lichamen van mensen werden opgetrokken, omdat we onkwetsbaar wilden zijn voor elkaar. Zoals de geschiedenis nadien vertelt van oorlog, moord, verdeeldheid, en chaos. Zoals de kerkgeschiedenis maar al te vaak verhaalt van uitbuiting en onderdrukking, machtsmisbruik en onrecht. Zo nodig is het dat de Heer zelf heil sticht en brengt. Daarvoor wil Hij ook de lokale kerk gebruiken. Calvijn spreekt over de kerk als een 'heilmiddel' in de titel van boek IV van de *Institutie*. Daarmee bedoelt hij dat Gods redding en herstel, vernieuwing en heil, altijd op de een of andere manier *bemiddeld* worden. God gebruikt mensen, woorden, praktijken, situaties, dromen etc. om Zichzelf aan ons bekend te maken. Kerk2030 wil de kerk opnieuw bewust maken van deze belangrijke roeping. Kerk2030 wil lokale kerken helpen bij de bezinning op het vormgeven van heilzame praktijken in de eigen context.

toe stimuleert (praktijkveld 5). Verloste, nieuwe mensen leven anders, ze gaan op een verlost manier om met geld en goed, met de aarde en het milieu, met hun naaste en de maatschappelijke en politieke orde. Zij zijn niemands slaaf, ook niet van zichzelf, en zijn uit op transformatie van een in zonde gevallen wereld. Dat doen ze op een dienende manier; met mannen en vrouwen, mensen van diverse achtergrond, cultuur en etniciteit, eengemaakt in Christus (praktijkveld 6). Een dienstbaar leven staat niet tegenover het vermogen om te leiden. Door te dienen erkennen we dat we een Heer boven ons erkennen, wiens wil vooropgaat in ons leven. Wanneer christenen dat verinnerlijken kunnen ze ook nieuwe voorbeelden zijn van leiderschap, daar waar God hen roept.

Met deze grote diversiteit aan bron- en deelpraktijken kun je samen aan de slag. Je kunt erover spreken, samen overleggen, plannen maken, er de Bijbel bij openen, nieuwe ontdekkingen doen over je eigen geloof en dat van anderen, leren en praktiseren. Kerk2030 zal dit alles ondersteunen met voorbeelden, webinars, cursussen, publicaties, inspiratiebijeenkomsten (landelijk en lokaal), mogelijkheden tot bezinning en training. We zijn op zoek naar een vernieuwing van kerkzijn in de 21e eeuw, een kerk als baken van licht. Een lokale kerk waar mensen niet mee overhoop liggen, waar ze een levende steen van zijn. We zien uit naar lokale kerken waarin het om de levende God gaat, die er willen zijn voor de nood van hun wijk/stad/omgeving, een lokale kerk die bloeit doordat haar leden bloeien. Een lokale kerk die werkt, die doet wat ze zegt en haar handen uit de mouwen steekt omdat ze gelooft. De crises van onze tijd zijn te groot om de lokale kerk terzijde te laten staan als irrelevante factor. De kerk kan leven als het levende lichaam van Christus op aarde. Daar zoeken we nieuwe woorden voor en nieuwe vormen van christelijk handelen. En we bidden om de Heilige Geest, dat die in Woord en Daad hierbij ons leidt.

In het kort: Kerk2030 is kerkzijn in de praktijk

Kerk2030 is een beweging van kerken voor kerken. We willen elkaar helpen in onze samenleving iets van Gods Koninkrijk zichtbaar te maken. Daarvoor hebben oefenplaatsen nodig: plekken waar de *bronpraktijken* beoefenen om te leven van wat God geeft. Vandaaruit krijgen we alles wat nodig is om onze *deelpraktijken* te leven. Kerk2030 wil jouw gemeente helpen te doen en hierop samen te reflecteren bij een open Bijbel. Samen doen en samen nadenken – zo kunnen we oefenplaatsen van Gods Koninkrijk zijn.

MEER WETEN?

Kerk2030 is gestart in september 2017 met een 24-uursconferentie met twintigers en dertigers die op uitnodiging van een initiatiefgroep nadachten over kerkzijn in 2030. De opbrengst van deze conferentie waren de contouren van wat we nu de zes praktijkvelden voor kerkvernieuwing noemen. Deze praktijkvelden zijn vervolgens van eind 2018 tot begin 2020 getoetst tijdens een Geloof-, Leer- en OntWikkeltraject dat gevolgd werd door twaalf lokale kerken van Buitenpost tot Brunsum, van Amersfoort tot Bergentheim. Vervolgens zijn de door twintigers en dertigers herontdekte en door twaalf lokale kerken getoetste praktijkvelden van kerkzijn beschreven in de eerste publicatie van Kerk2030: 'Geloven doe je samen' www.kerk2030.nl/publicatie. Deze publicatie is op 16 september 2020 via een webinar publiek gepresenteerd en is terug te kijken op www.kerk2030.nl. Vervolgens is in de periode december 2020 tot en met mei 2021 per praktijkveld een webinar gegeven. Deze zijn terug te kijken op www.kerk2030.nl/terugkijkenwebinars.

Naast publicaties en webinars heeft Kerk2030 Geloof-Leer & OntWikkel (GLOW) trajecten ontwikkeld voor lokale kerken, biedt ze in samenwerking met www.weetwatjegeloof.nl een Kerk2030 cursus aan en verricht ze in samenwerking met www.churchandmission.nl, verbonden aan de Theologische Universiteit Kampen, handelingsonderzoek binnen lokale kerken. Ook wordt in seizoen 2021-2022 weer een webinarreeks aangeboden over de zes praktijkvelden.

Hiernaast volgt een overzicht van de activiteiten van Kerk2030 waaraan u kunt deelnemen. U vindt ook een overzicht op pagina 43.

GLOW trajecten

Kerk2030 biedt landelijk Geloof, Leer- en OntWikkeltrajecten (GLOW) aan voor lokale kerken waarin kerkzijn en kerkdoen in de eigen lokale context centraal staat. Binnen het GLOW traject komen 10-15 kerken, vertegenwoordigd door teams van circa vier personen, op vier (vrij)dagen, verdeeld over twee jaar bij elkaar. Tijdens deze dagen worden deelnemers geïnspireerd en inspireren deelnemers elkaar door het openen van Gods Woord, ontvankelijk te zijn voor de Heilige Geest en het delen van goede lokale praktijken van kerkzijn binnen Gods Koninkrijk. Het aantrekkelijke van deze terugkerende ontmoeting is dat gedeelde praktijken en adviezen ook later met elkaar geëvalueerd worden. Ook vindt er verdieping plaats door middel van wetenschappelijk handelingsonderzoek door het Centre for Church and Mission in the West (www.churchandmission.nl). Het eerstvolgende GLOW traject start D.V. op vrijdag 29 oktober 2021. Opgeven hiervoor kan via www.kerk2030.nl/glow. Hier staat ook extra informatie over deze en volgende GLOW trajecten.

Kerk2030 handelingsonderzoek,

in samenwerking met www.churchandmission.nl

Onder leiding van prof.dr. Hans Schaeffer vindt binnen verschillende lokale kerken handelingsonderzoek plaats. De resultaten van dit onderzoek komen ten goede aan de deelnemende lokale kerken. Ook worden deze resultaten (geanonimiseerd) gedeeld tijdens de GLOW trajecten. Op die manier leren lokale kerken van, met en aan elkaar, gebaseerd op de laatste kennis en know how van wetenschappelijk handelingsonderzoek.

Kerk2030 cursus,

in samenwerking met www.weetwatjegeloof.nl

Op basis van de eerste webinarreeks over de zes praktijkvelden is in samenwerking met www.weetwatjegeloof.nl een Kerk2030 cursus ontwikkeld. Hiermee kunnen kerken in kleine groepen de zes praktijkvelden uitdiepen, verbreden en toepassen binnen je eigen lokale kerk. Het materiaal voor deze cursus is te vinden op www.kerk2030.nl en op www.weetwatjegeloof.nl.

Webinarreeks seizoen 2021-2022

Vanaf september 2021 tot en met april 2022 wordt voor de tweede keer een webinarreeks over de zes praktijkvelden aangeboden aan gemeenteleden en kerkenraadsleden. Voor de actuele informatie over inleiders, datums en het opgegeven voor deze webinars wordt verwezen naar www.kerk2030.nl.

NOTEN

1. Paas, Schaeffer 2014
2. Zie het laatste hoofdstuk van dit boekje, Meer weten? voor manieren hoe je als gemeentelid of lokale kerk mee kunt doen en gebruik kunt maken van de producten en diensten van de kerkvernieuwingsbeweging Kerk2030.
3. Vgl. Hans Schaeffer, 'Kerkverlating in hoopvol perspectief', *Handelingen* 47, nr. 3 (2020): 75–83.
4. Niet voor niets bindt Paulus de Korinthiërs op het hart dat ze niet moeten denken dat het geloof bij hen begonnen is (1 Kor. 14,36). Vgl. Brian Brock en Bernd Wannewetsch, *The Therapy of the Christian Body, A Theological Exposition of Paul's First Letter to the Corinthians*; Volume 2 (Eugene: Cascade Books, 2018).
5. Dit accent op 'leren door doen' als oefening is onder meer gezet door James Smith. James K.A. Smith, *Desiring the Kingdom: Worship, Worldview, and Cultural Formation* (Grand Rapids: Baker Academic, 2009); James K.A. Smith, *You Are What You Love: The Spiritual Power of Habit* (Grand Rapids: Brazos Press, 2016). Dat laatste boek is vertaald: James K.A. Smith, *Je bent wat je lief is. De spirituele kracht van gewoontes* (Utrecht: KokBoekencentrum, 2019). In Nederland is te denken aan James Kennedy en Pieter Vos, red., *Oefenen in discipelschap: de gemeente als groeiplaats van het goede leven* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2015); Herman Paul en Bart Wallet, *Oefenplaatsen: tegendraadse theologen over kerk en ethiek* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2012); Herman Paul, *De slag om het hart over secularisatie van verlangen* (Utrecht: Boekencentrum, 2017).
6. Miroslav Volf en Dorothy Bass geven deze definitie: 'By 'Christian practices' we mean things Christian people do together over time to address the fundamental human needs in response to and in the light of God's active presence for the life of the world.' Miroslav Volf en Dorothy C. Bass, red., *Practicing Theology: Beliefs and Practices in Christian Life* (Grand Rapids: Eerdmans, 2002), 18; Vgl. Dorothy C. Bass, red., *Practicing Our Faith: A Way of Life for a Searching People* (San Francisco: Jossey-Bass, 2010), 6–8.
7. De praktisch-theoloog Andrew Root legt daarom de nadruk op het verschil tussen een typisch vooruitgangsoptimistische nadruk op 'verandering' (*change*) en een gelovige nadruk op verandering (*transformation*) (vgl. Andrew Root, *The Congregation in a Secular Age* (Grand Rapids: Baker Academic, 2021).
8. Deze benadering van religie in termen van 'praktijken' is ook breder nadrukkelijk in opkomst. Vgl. Martin Riesebrodt, *The Promise of Salvation: A Theory of Religion* (Chicago: The University of Chicago Press, 2010). Ook het werk van Christian Smith getuigt hiervan: Christian Smith, *Religion: What It Is, How It Works, and Why It Matters* (Princeton: Princeton University Press, 2019).
9. Hans Schaeffer, *Kerk om te vieren: praktisch-theologische reflecties op kerkzijn* (Kampen: Summum Academic Publications, 2019), 178.
10. Craig Carter, *Rethinking Christ and Culture: A Post-Christendom Perspective* (Grand Rapids: Brazos Press, 2006).
11. De Amerikaanse theoloog Stanley Hauwerwas spreekt over de kerk als 'contrastgemeenschap'.
12. Vgl. Dietrich Bonhoeffer, *Navolging* (Kok, 2017)
13. K. van Bekkum, 'Verlangen naar tastbare genade. Achtergrond, geschiedenis en typologie van spiritualiteit in de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)', in *Proeven van spiritualiteit. Bijdragen ter gelegenheid van 160 jaar Theologische Universiteit Kampen*, onder redactie van P. Niemeijer en Joh. de Wolf, TU-bezinningsreeks; nr. 15 (Barneveld: Vuurbaak, 2014), 131-157
14. Nicholas Wolterstorff, *De God die wij aanbidden. Op verkenning in de liturgische theologie* (Amsterdam: Buijten en Schipperheijn, 2019).
15. Miroslav Volf, Ryan McAnnally-Linz, *Public Faith in Action* (Grand Rapids: Brazos Press, 2016).

LITERATUUR

- Bass, Dorothy C., red. *Practicing Our Faith: A Way of Life for a Searching People*. San Francisco: Jossey-Bass, 2010.
- Bekkum, K. van. 'Verlangen naar tastbare genade. Achtergrond, geschiedenis en typologie van spiritualiteit in de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)'. In *Proeven van spiritualiteit. Bijdragen ter gelegenheid van 160 jaar Theologische Universiteit Kampen*, onder redactie van P. Niemeijer en Joh. de Wolf, 131–57. TU-bezinningsreeks; nr. 15. Barneveld: Vuurbaak, 2014.
- Bonhoeffer, Dietrich. *Navolging*. Kok, 2017.
- Brock, Brian, en Bernd Wannewetsch. *The Therapy of the Christian Body. A Theological Exposition of Paul's First Letter to the Corinthians*; Volume 2. Eugene: Cascade Books, 2018.
- Kaemingk, Matthew, en Cory B. Willson. *Work and Worship: Reconnecting Our Labor and Liturgy*. Grand Rapids: Baker Academic, 2020.
- Kennedy, James, en Pieter Vos, red. *Oefenen in discipelschap: de gemeente als groeiplaats van het goede leven*. Zoetermeer: Boekencentrum, 2015.
- Paas, Stefan en Schaeffer, Hans. 'Reconstructing Reformed Identity: experiences from Church Planting in het Netherlands', *Journal of Reformed Theology* 8, (2014), 382-407.
- Paul, Herman. *De slag om het hart: over secularisatie van verlangen*. Utrecht: Boekencentrum, 2017.
- Paul, Herman, en Bart Wallet. *Oefenplaatsen: tegendraadse theologen over kerk en ethiek*. Zoetermeer: Boekencentrum, 2012.
- Riesebrodt, Martin. *The Promise of Salvation: A Theory of Religion*. Chicago: The University of Chicago Press, 2010.
- Root, Andrew. *The Congregation in a Secular Age*. Grand Rapids: Baker Academic, 2021.
- Schaeffer, Hans. *Kerk om te vieren: praktisch-theologische reflecties op kerkzijn*. Kampen: Summum Academic Publications, 2019.
- . 'Kerkverlating in hoopvol perspectief'. *Handelingen* 47, nr. 3 (2020): 75–83.
- Smith, Christian. *Religion: What It Is, How It Works, and Why It Matters*. Princeton: Princeton University Press, 2019.
- Smith, James K.A. *Desiring the Kingdom: Worship, Worldview, and Cultural Formation*. Grand Rapids: Baker Academic, 2009.
- . *Je bent wat je lief is. De spirituele kracht van gewoontes*. Utrecht: KokBoekencentrum, 2019.
- . *You Are What You Love: The Spiritual Power of Habit*. Grand Rapids: Brazos Press, 2016.
- Volf, Miroslav, en Dorothy C. Bass, red. *Practicing Theology: Beliefs and Practices in Christian Life*. Grand Rapids: Eerdmans, 2002.



MEEDOEN

Wil je zelf en of met gemeenteleden meedoen, dan zijn daarvoor de volgende mogelijkheden:

1. Publicaties

- Geloven doe je samen (2020).
- De kerk als oefenplaats (2021).

2. Webinars

Ieder seizoen gegeven door andere inleiders, zie voor actuele informatie www.kerk2030.nl

1. Christus zien en God ontmoeten
2. Vertrouwen op de kracht van genade
3. Toegewijd en heilig leven
4. Leven uit liefde, gericht op gemeenschap
5. Nieuwe levensstijl, als goede rentmeester
6. Dienstbaarheid en leiderschap
7. Vernieuwend kerkzijn

3. GLOW trajecten voor lokale kerken

- GLOW 1: 29-10-21, 04-03-22, 28-10-22 en 03-03-23
- GLOW 2: 28-10-22, 03-03-23, 27-10-23 en 01-03-24

4. Handelingsonderzoek

Op verzoek aan te vragen via info@kerk2030.nl

5. Kerk2030 Cursus

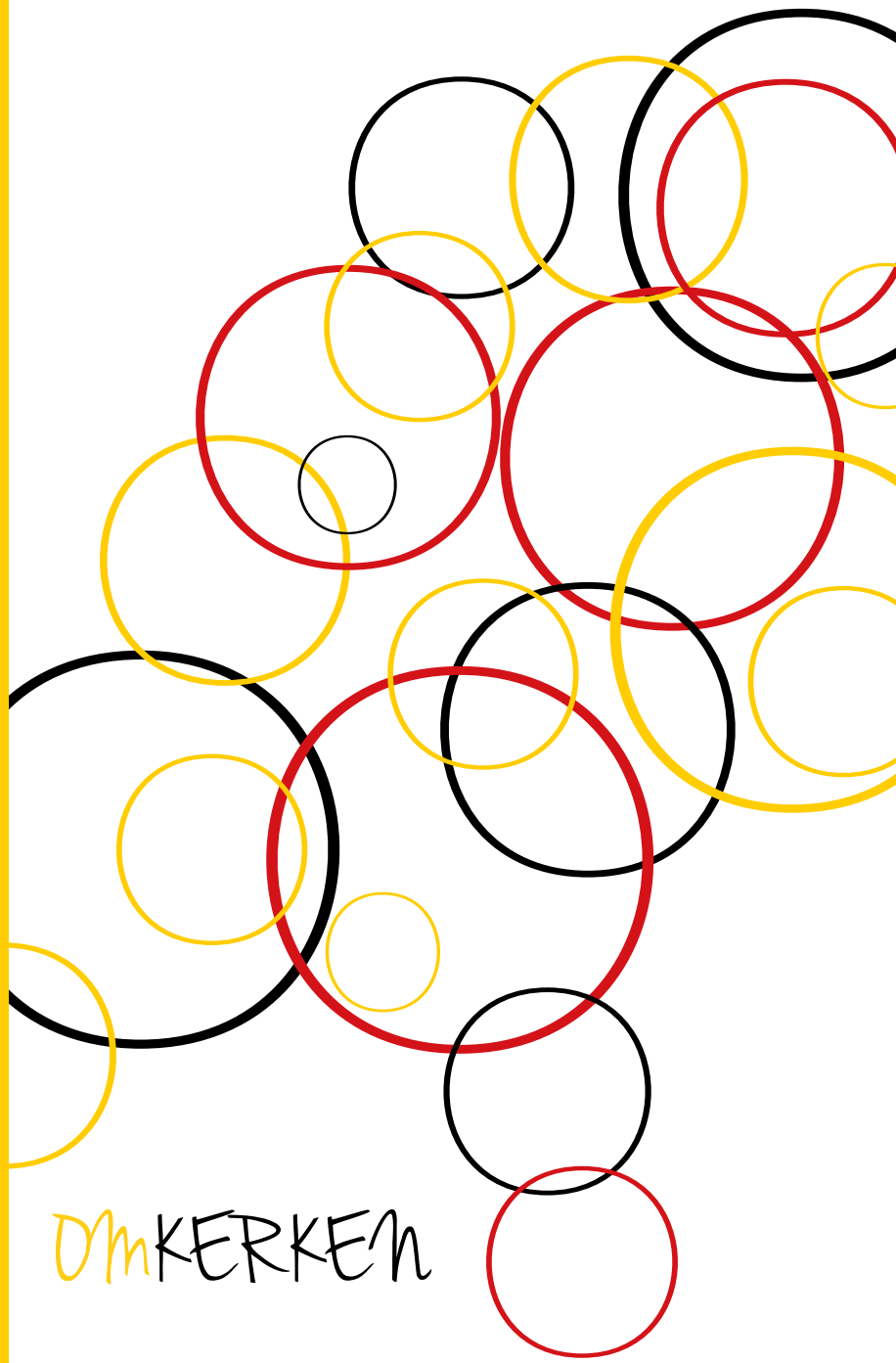
Te vinden op www.kerk2030.nl en op www.weetwatjegelooft.nl

6. Gemeenteavonden over kerkzijn en kerkdoen

Op verzoek aan te vragen via info@kerk2030.nl



WWW.KERK2030.NL



OmKERKEN